

International Journal of Languages' Education and Teaching
Volume 10, Issue 3, September 2022, p. 80-106

Received	Reviewed	Published	Doi Number
19.08.2022	18.09.2022	30.09.2022	10.29228/ijlet.64184

Examining the Aesthetic Dimensions of the Narrative Texts in the 5th Grade Turkish Textbook

Hasan BAĞCI¹ & Duygu ÜSTAŞ²

ABSTRACT

The concept of aesthetics, which deals with beauty, creates beautiful feelings and is related to beauty; Today, it appears in all areas of life and its area of influence is gradually increasing. At home, on the street and everywhere, the aesthetic perception is an important concept that needs to be strengthened and developed. In order to strengthen and develop this concept, it is necessary to act with aesthetic concern in studies carried out in every field and care should be taken to produce products with high aesthetic value. One of the most important moves to be made for this purpose is to bring together products with high aesthetic value and children at an early age. Textbooks, which are products that every child can easily access, are important at this point. Care should be taken in the selection of all texts, pictures and drawings in the textbooks and should act with aesthetic concern. In this way, aesthetic pleasure and aesthetic perception in children will be strengthened. In this study, based on the importance of aesthetics, the narrative texts in the 5th grade Turkish textbook were determined and each text was examined in terms of having aesthetic criteria. In the study carried out using the qualitative research method, data were collected by document analysis. In the evaluation of the data, the Aesthetic Criteria Checklist scale in Children's Literature developed by Dedeoğlu Orhun (2019) was used. While the narrative texts in the 5th grade Turkish textbook, which was determined as the study group, were evaluated in the light of the relevant scale, it was concluded that none of the texts fully met all the criteria. In addition, the aesthetic criteria of each text differ, and it is concluded that some criteria are the same in all texts.

Keywords: Aesthetics, textbook, narrative texts.

5. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Öyküleyici Metinlerin Estetik Boyutunun İncelenmesi

ÖZET

Güzel ele alan, güzel hisler ortaya çıkaran ve güzellik ile ilgili olan estetik kavramı; günümüzde yaşamın her alanında karşımıza çıkmakta ve etki alanı giderek artmaktadır. Evde, sokakta, her yerde karşımıza çıkan estetik algısı, güçlendirilmesi ve geliştirilmesi gereken önemli bir kavramdır. Bu kavramın güçlenmesi ve geliştirilmesi için her alanda yapılan çalışmalarda estetik kaygısı ile hareket edilmeli ve estetik değeri yüksek ürünler ortaya koymaya özen gösterilmelidir. Bu amaçla yapılacak en önemli hamlelerden birisi, estetik değeri yüksek ürünler ile çocukların erken yaşta bir araya getirilmesidir. Her çocuğun kolaylıkla ulaşabildiği ürün olan ders kitapları bu noktada önem arz etmektedir. Ders kitaplarında yer alan her metin, resim ve çizimlerin seçiminde itinalı davranılmalı ve estetik kaygısı ile hareket edilmelidir. Bu sayede çocuklardaki estetik haz ve estetik algı güçlenecektir. Bu çalışmada estetiğin öneminden hareketle 5. Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan öyküleyici metinler belirlenmiş ve her metin estetik ölçütlere sahip olma durumu açısından incelenmiştir. Nitel araştırma yöntemi kullanılarak yürütülen çalışmada doküman incelemesi ile veriler toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde Dedeoğlu Orhun (2019) tarafından geliştirilmiş olan Çocuk Edebiyatında Estetik Ölçütler Kontrol Listesi ölçeğinden yararlanılmıştır. Çalışma grubu olarak belirlenmiş olan 5. Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan öyküleyici metinler, ilgili ölçek ışığında değerlendirilirken hiçbir metnin bütün ölçütleri tam olarak karşılamadığı sonucu elde edilmiştir. Ayrıca her metnin sahip olduğu estetik ölçütler farklılık göstermekte, bazı ölçütlerin bütün metinlerde aynı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Estetik, ders kitabı, öyküleyici metinler.

¹ Prof. Dr., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, hbagci@mehmetakif.edu.tr, Orcid: 0000-0001-8624-8274.

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, ranaduygu@hotmail.com, Orcid: 0000-0003-2009-4182.

Giriş

Estetik kelimesinin kökenine bakıldığında Grekçe' den türetilmiş bir sözcük olduğu görülmektedir. "Aisthesis" veya "aisthanesthai" kelimelerinden geldiği kabul edilen estetik kavramının anlamı ise şöyledir: Aisthesis, duyum ve duygular; aisthanesthai ise duyu ile algılamak anlamındadır. Yani estetik, duyusallığın getirdiği bilgiyle alakalı bilim olarak tanımlanabilir (Aslan, 1996). Estetik soyut olandan ziyade somut olana, esere, güzele yönelmektedir. Estetik sanatla alakalı ise sanat da güzelle alakalıdır. Bu bağlamda estetik, güzel olanla ilişkilidir (Timuçin, 2011). Tüm bunlardan anlaşılacağı üzere çevrede görülen, duyulan, hoş giden ve güzel kavramı ile ifade edilen bütün her şey estetik ile bağlantılıdır. Cevizci'ye (1999) göre estetik; güzel kavramını merkeze alan ve bu kavramın iyi, yüce gibi kavramlarla ilişkisini inceleyen, doğal veya insan yapımı eserlerde güzel kavramı ile alakalı kararları, davranışları, sonuçları çözümleyen bir alandır. Estetik sadece sanat ürünlerinde bulunanları değil güzelliğin tamamını bir bütün şeklinde inceler.

Bu yaklaşımlar estetiği sadece sanat ürünlerinde aramanın doğru bir yaklaşım olmadığını göstermektedir. Nasıl ki bir resimde, bir hikâyede, bir mimari eserde estetik dokunuşların varlığı onların niteliğini arttırıyorsa hayatın her alanına estetiği yaygınlaştırmak da nitelin her alanda artmasını sağlayacaktır. Literatür taraması sonucunda estetik kavramı üzerine birçok tanım yapıldığına ulaşılmaktadır. Bu tanımların ortak noktasının "güzel" kavramında bulunduğu yapılan araştırmalar ile görülmüştür. Her alanda "güzeli" hedefleyen estetik; nesnelere, ürünlerin, her şeyin niteliğini arttırmakta ve hem göze hem kulağa hoş gelen kaliteli şeylerin meydana gelmesine katkıda bulunmaktadır. Bu nedenle herhangi bir çalışma yaparken mutlaka estetik yönünün güçlü olmasına dikkat etmek gerekmektedir.

Estetiğin İlkeleri

Estetiği yaşamın her alanına yaymak için onu çok iyi anlamak ve böylece estetik değeri olan işler yapmak gerekmektedir. Estetik kavramı doğru bir şekilde öğrendikten sonra estetik yönü güçlü ürünler ortaya konmalı ve küçük yaşlardan itibaren bu ürünler ile çocuklar buluşturulmalıdır.

Estetik kavramını doğru anlayabilmek için ise ilkelerinin neler olduğunu da kavramak gerekir. Özbal'a (2017) göre estetik, altı ilkedен oluşmaktadır. Bu ilkeler; estetik alımlayıcı, estetik nesne, estetik yaşantı, hayal gücü, duygular ve estetik haz, estetik değer olarak anlamdır.

Estetik Alımlayıcı (Özne)

Bir varlıkta yer alan güzelliği fark eden, bu güzellik karşısında belli bir beğeniye, hoşlantıya sahip olan ve o varlıktan etkilenen şuur sahibi bireylere estetik alımlayıcı (özne) denir. Bir nesne karşısında belli bir beğeni duygusuna sahip olmak ve o nesneden haz almak, güzel- çirkin gibi değerlendirmelerde bulunmak insana özgü bir davranıştır. Bir insan kendisini değerlendirdiği varlıklardan her zaman ayrı tutar ve kendisi ile değerlendirdiği varlık arasında mesafe koyar (Cevizci, 1999). Bu açıklamalardan hareketle bir öznenin varlığının estetik durumun oluşması için vazgeçilmez bir öge olduğu görülmektedir. Çünkü bir eserde veya herhangi bir şeyde bulunan estetiğin algılanması için alımlayıcı yani özne şarttır.

Estetik Nesne (Sanat Yapıtı)

Estetik alımlayıcının yani öznenin estetik yönünü incelediği her türlü ürün estetik nesneyi oluşturmaktadır. Bu ürünler somut özellik göstermekte fakat değer açısından durum değişmektedir.

Nesnelerin taşıdıkları değerler itibariyle soyut özellikleri de söz konusudur. Bu anlamda nesnelere iki durum olarak değerlendirilebilir.

Güzel ifadesini üzerinde bulunduran, öznenin yani bireylerin ilgisinin yöneldiği ve beğendiği nesnelere estetik nesne denir (Cevizci, 1999). Estetik nesneyi bir roman, bir hikâye, bir şiir, bir müzik veya bir heykel yani sanatsal yönü olan eserler oluşturmaktadır. Bu sanat eserlerinde sadece gerçek, somut unsurlar söz konusu değildir. Gözle görülmeyen, gerçeküstü unsurlar da yer alarak sanat eseri Fizik, Biyoloji gibi somutla ilgilenen bilimlerden ayrılmaktadır (Duymaz, 2014). Tırıl'ın (2016) yapmış olduğu çalışmaya göre estetik açıdan nesnelere üç grupta ifade edilir: İdeal, fiziksel ve algısal nesnelere.

Estetik Yaşantı

Öznenin estetik nesne karşısında yapmış olduğu her şey, estetiği algıladığı süreç estetik yaşantı olarak ifade edilmektedir.

Kant, estetik yaşantının temel özelliğinin çıkar gütmemek olduğunu söyler. Bu sebeple estetik hem ahlaktan hem de bilimsel çalışmalardan farklıdır. Ahlaki olarak değerlendirilen tavır ve davranışlarda çıkar gözetilir. Kant'ın davranışlarının izinden giden Arthur Schopenhauer de insanın hiçbir çıkarına ve hedefine yönelik olmayan, kasıtlı olarak ilgilenmediği bütün her şeyin estetik yaşantıya dâhil olabileceğini ifade eder (Bozkurt, 2014).

Hayalgücü (Düşleme)

Hayalgücü ile gerçek hayatta bulunmayan bir kavram veya varlık insan aklında oluşturulabilir, tasarlanabilir. Jean Paul Sartre bu durumu "Olmayanda olanı görmek" şeklinde dile getirir. Özellikle şiir ve müzik alanına ait sanat eserlerinde hayalgücü ile birçok duyguların algılanması sağlanır (Bozkurt, 2014).

Duygular ve Estetik Haz

İnsan karakterinde farklılık oluşturan, günlük yaşamdan uzaklaşarak insanı mutlu eden, sanat eserleriyle ilgili olan hoşlanma duygusuna estetik haz denir. Estetik haz, bireylere has olarak bireylerin şahsi zevk ve tercihlerinden hareketle ortaya çıkar (Tunalı, 2012). Bir üründen alınan haz yüksekse o ürünün estetik açıdan güçlü olduğu sonucuna ulaşılabilir. Fakat aynı üründen herkesin alacağı haz ve o üründen hissedeceği duygular farklılık gösterebilir. Çünkü öznenin hayata bakış açısı, ilgileri, zevkleri birbirinden farklıdır. Bu sebeple estetik haz öznel bir özellik taşımaktadır.

Estetik Değer Olarak Anlam

Öznenin estetik nesnelere inceleyip yapmış olduğu değerlendirmeler sonucu ulaştığı anlam estetik anlamdır. Her bir sanat eserinin bir anlamı vardır fakat özne de bu eserlere kendisi ayrıca bir anlam yükler. Bozkurt (2014), bu durumu şu ifadelerle açıklar: Bir sanat eserinde bulunan mana sadece izleyicilerin, dinleyicilerin ya da okurların vermiş olduğu mana değildir. Sanat eserinin belli başlı bir hedefi olduğu için de kendisi manalıdır. Bir sanat eserinin estetik olarak değerlendirilmesini sağlayan şey şekildir.

Dil, Edebiyat ve Estetik

Türkçe dersinde çocuklarda dil bilincini kazandırmak için birçok yöntem ve materyaller kullanılmaktadır. Kullanılan materyallerden biri hatta en yaygın kullanılanı ise ders kitaplarıdır. Ders kitaplarında çocuklara dilin önemi ve gücü kavratılmalı, dilin etkili kullanımı desteklenmelidir.

Kavcar'a (1999) göre; birçok alanda bilgisizlik, bilgi noksanlığı olağan bir durum kabul edilirken anadilde eksiklik ve yanlışlık asla normal görülmeyecek bir durumdur. Bu sebeple dilin eksiksiz ve doğru kullanımının sağlanmasında ders kitapları önemli bir konumdadır. Çocuklara uygun olmayan kitaplar dil bilinci ve dil sevgisinin oluşmasında negatif bir etkiye neden olacaktır (Sever, 2003). Çocukların ana dili öğrenmede kullandıkları en yaygın materyal kitaplar olduğu için bu kitapların hazırlanması noktasında çok dikkatli olunmalıdır. Dil bilinci, dil sevgisi kazandıran ve aynı zamanda estetik değeri olan kitaplar ile çocukların buluşturulması bu sebeple önem arz etmektedir. Kitapların estetik yönden nitelikli olması belirlenmiş olan hedeflere ulaşılmasını kolaylaştıracak, hem dil gelişimi hem kişilik gelişimi hem de bilişsel gelişim açısından çocukların gelişmesini sağlayacaktır.

Edebiyat ve estetik arasındaki bağlantı insanlığın varoluşundan itibaren meydana gelen mitolojik eserlere kadar uzanmaktadır (Öktem, 2010). Edebiyatta güzel şeyleri dile getirme, yazma gereksinimi estetiği doğurmaktadır. İnsanlık tarihine bakıldığında geçmişten itibaren yıllar boyu yaşanmış olunan iyi kötü her olay edebiyat sayesinde dile dökülür. Fakirlik, çirkinlik, hüznün vb. durumlar edebiyatta ifade edilirken güzellik kaygısı ile ve güzelliğe bezenmiş bir şekilde sunulur. Bir eserin estetik ölçütlere sahip olabilmesi için o eseri üreten kişinin düşüncelerini karşı tarafa iletme noktasında yaratıcı bir beceriye sahip olması gerekmektedir. Sanatkârlar bir olayı veya hisleri eserlerine yansıtırken estetikten hareketle çalışmalarına yön vermeli, hem yaratıcı olmalı hem de taklitten uzak durmalıdır (Batmaz, 2020).

Bu görüşlerden hareketle edebiyatımızda yer alan her bir edebi ürünün estetik yönünün bulunması gerektiği ve bunun da özgün bir çalışma ile sağlanacağı çıkarılmaktadır. Böylece bu estetik yönü güçlü eserler sayesinde birçok alanda ilerleme kaydedilmiş olunacaktır.

Çocuk Edebiyatı, Ders Kitapları ve Estetik

Çocuk edebiyatı, çocuklara hitap eden ve onları geliştirmeyi amaç edinen edebiyat dalıdır. Karakter gelişimi, dil gelişimi açısından küçük yaşlardan itibaren verilen eğitimin etkililiği, ilerleyen yaşlarda verilen eğitime göre daha etkili olmaktadır. Çünkü her anlamda gelişim evresinde yer alan çocuk, çocuk edebiyatı eserleri ile daha farklı ve etkili şekil alacaktır. Bu sebepledir ki çocuk edebiyatı eserleri estetik değerinin kazandırılması noktasında büyük önem taşımaktadır.

Şimşek ve Yakar (2014), gelişim aşamasındaki çocuğun anlama ve kavrama seviyesini göz önünde bulundurarak onların duygu ve fikir hayatına hitap eden edebiyat olarak çocuk edebiyatını tanımlar. Çocuk edebiyatı üzerine farklı tanımlar yapılsa da bu edebiyatın ortak gayesi çocuklardır; onları her açıdan geliştirmek, hayal güçlerini zenginleştirmek, dört temel dil becerisini ilerletmek ve estetik bilinç kazandırmaktır (Batmaz, 2020).

Yalçın ve Aytaş (2008), çocuk edebiyatı ürünlerinin sadece eğitmek amacı ile yazılmaması gerektiğini söylerlerken o ürünlerin estetik haz ve edebi çerçevede hazırlanılmasının önemini vurgularlar. Arıcı (2016) ise çocuk edebiyatı eserlerinin yalnızca renk, çizim, görsel gibi özelliklerden oluşmadığını o eserin dil estetiğinin de büyük ölçüde önem arz ettiğini ifade eder.

Çocuk edebiyatı ürünlerinden çocukların neredeyse tamamının rahatlıkla ulaşabildiği ürün, ders kitapları ve onlarda yer alan metinlerdir. Ders kitaplarında yer alan metinlerin seçiminde estetik ölçütü mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır ki çocuklar nitelikli ürünlerle buluşabilsinler.

Keser'e (2017) göre; çocuklarda estetik bakış açısı kazandırmak için kullanılacak yöntemlerden birisi onların seviyesine uygun hazırlanmış metindir. Çocuklarla buluşan metinler; çıkarılan dersler ve mesajlarla bir bütünlük oluşturmalı, güzel- iyi gibi estetik ile doğrudan ilişkili durumları kapsamalı, onların düşünmelerine ve değerlendirmeler yapmalarına fırsat tanımalıdır. Yine bu metinler onlarda hayal gücünü geliştirmeli, çıkarımlar yapmasını sınırlamamalıdır.

Yukarıda belirtilen birçok sebepten dolayı her bir edebi ürünün estetik yönden yeterli bir seviyede olması gerekmektedir. Küçük yaşlarda verilen eğitimin etkililiği açısından çocuk edebiyatı estetik eğitimi noktasında ayrı bir önem taşımaktadır. Her bir çocuk edebiyatı ürünü gibi ders kitaplarındaki metinlerin de estetik yönden güçlü olması gerekmektedir. Bu sebeple ders kitaplarında estetik değeri yüksek metinlere yer verilmesine dikkat edilmelidir. Bu çalışmanın da amacı 5. Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan öyküleyici metinlerin estetik boyutunu saptamaktır.

Yöntem

Araştırma Deseni

5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan öyküleyici metinlerin estetik boyutunu inceleyen bu çalışmada nitel araştırma deseni kullanılmış ve nitel araştırmanın özelliklerinden olan tümevarım işlemi ile yorumlamalar yapılmıştır. Nitel araştırmalarda olaylar doğal ortamlarında ele alınır ve elde edilen veriler derinlemesine yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Çalışma Grubu

Araştırmada 5.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan öyküleyici metinler üzerinde çalışılmaya karar verilmiştir. Anıtepe Yayıncılık'a ait olan 5. sınıf Türkçe ders kitabı incelenip kitaptan random yöntemi ile belirlenen 5 öyküleyici metin ölçeğe göre değerlendirilmiştir. Belirlenmiş olan öyküleyici metinler şunlardır: Çocuk ve Baloncu, Dumlupınar Savaşı, 6 Mart 1915 Gecesi, Şahin Bey, Bu Nehir Bizim.

Verilerin Toplanması ve Veri Toplama Araçları

Çalışmada verileri toplamak amacıyla doküman incelemesi yapılmıştır. Belirlenen ders kitabındaki metinler bu yöntem ile derinlemesine incelenmiştir. Doküman incelemesinde basılan veya bilgisayar ortamında olan belge ve evraklar incelenmekte ve bu sayede çıkarımlar yapılmaktadır (Sönmez ve Alacapınar, 2014).

Veri toplama aracı olarak Dedeoğlu Orhun (2019) tarafından geliştirilmiş olan 3'lü likert tipinde ve 11 ana maddeden oluşan "Çocuk Edebiyatında Estetik Ölçütler Kontrol Listesi" kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

Çalışmada veriler analiz edilirken Çocuk Edebiyatında Estetik Ölçütler Kontrol Listesi'nde yer alan ölçütler aracılığıyla öyküleyici metinler incelenmiş ve ilgili ölçütü karşılayan örnek cümleler direkt alıntı yapılarak bulgulara sunulmuştur.

Bulgular

5.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan beş adet öyküleyici metin, ölçekte yer alan her bir maddeye göre ayrı ayrı incelenmiş ve aşağıda sunulan bulgulara ulaşılmıştır.

1. Eserin çocuğun gelişim düzeyine uygun olma durumu

1.1. Eser çocuğun duyuşsal gelişimine uygundur.

Çocuk ve Baloncu metni duyuşsal gelişime kısmen uygundur. Çünkü metinde olumlu duyguların yansıtılmasının yanı sıra çocukları olumsuz yönde etkileyecek ifadeler de yer verilmiştir:

“...Küçük çocuk, onun gelişini her gün heyecanla bekliyordu. Baloncuyu büyülenmiş gibi şaşkınlıkla izlerken... (s. 34)” cümleleri mutluluk ve heyecan duygularını yansıtmaktadır.

“...Hani balonlardan birini bana verecektiniz? Çocuğun ayakta duracak gücü kalmamıştı. Kaldırım kenarına çöktü... (s. 35)” cümlesi ise hayal kırıklığı ve mutsuzluk içermektedir.

Dumlupınar Savaşı metni vatan sevgisi, birlik ve beraberlik duygularına yer verdiği için duyuşsal gelişime uygundur:

“...Düşman, kaçarken kenti ateşe vermişti fakat bu yangınlar kimsenin umurunda bile değildi. Halk sokaklara dökülmüş, şenlik içinde kurtarıcısını selamlıyor, Mehmetçikleri çiçek yağmuruna tutuyordu. (s.47)”

6 Mart 1915 Gecesi metni duyuşsal gelişime uygun özellik göstermektedir. Metin içerisinde vatan sevgisi, cesaret, güven, heyecan, sevinç gibi duygular barındırmaktadır:

“...Böyle bir görevi vatan için ölümüne de olsa üstlendi...(s.52)”

“...Müthiş bir heyecan ve endişe vardı. Ya Nusrat, düşman gemilerince fark edilirse? İşte, tam anlamıyla felaket olurdu. Vatanın selameti bu mayınların denize dökülmesine bağlıydı. Bu işin sessizce başarılması gerekiyordu. Herkes heyecanlıydı ve korkuyordu...(s.53)”

“...O anda hissedilen korku ve heyecan dayanılır gibi değildi. Korku ve heyecan doruk noktasındaydı. Herkesin yüreği en son hızla “güm güm” diye atıyordu. Heyecan ve korkunun birbirine karıştığı bir duygu tüm bedenleri sarmıştı... Herkes derin bir nefes alarak “Ooooh!” çekti. “Şükürler olsun Allah’ım!” diye içlerinden geçen duanın huzuruyla rahatladılar. Yüksek tempoda atan yürek çarpıntılarını yavaşladı. Titreyen bedenlerindeki heyecan ve korku mart ayının soğuk esintisine aldırmandan bedenlerde “ter” olarak boşandı...(s.53)”Şahin Bey metni vatan sevgisini yansıttığı için duyuşsal gelişime uygunluk göstermektedir: “...Şahin Bey, sadık dostlarına sevgi ile bakarken “Vatanımız için benimle beraber ölmeye hazır mısınız?” diye soran bir hâli vardı... Bir cesaret abidesi gibi köprüünün ortasında duruyordu...(s.63)”

Bu Nehir Bizim adlı metin duyuşsal gelişime uygun duyguları barındırmaktadır ve metinde güven, kararlılık, azim, pes etmeme gibi duyguları dile getiren ifadeler bulunmaktadır:

“...Hayatlarında bu kadar önemli olan bir şey için niçin bu kadar duyarsız davranıyorlardı? Savaşmayı bırakmalı mıydı? Yenilgiyi kabullenme düşüncesi bile kötüydü. Gözlerinin önüne fabrikadaki adamın gülüşü geliyordu...(s.68)”

“...Bıkmadan devam etmeliydi. Karamsarlığa kapıldığında fabrika sahibinin gülüşü geliyordu aklına. Ve yeniden başlıyordu. Apartmanlara girerek evlerin kapısını tek tek çalmaya devam etti...(s.69)”

“...Ertesi gün Ömer’e “Artık Sinan Bey’e güveniyor musun?” diye sordu. O da “Artık güvenebiliriz.” dedi. Birlikte güldüler...(s.72)”

Metinde yer alan beş metin duyuşsal gelişime uygunluk açısından değerlendirildiğinde her metnin bu ölçütü karşıladığı görülmektedir. Sadece Çocuk ve Baloncu metninde bazı bölümlerde olumsuz yönde duygulara yer verilmesi, çocukların olumsuz duygulara sahip olmalarını sağlayacak ifadeler yer

verilmesi metni kısmen bu ölçüte uygun hale getirmiştir. Genel anlamda değerlendirildiğinde 5.sınıf Türkçe ders kitabından alınmış beş metnin bu ölçütü karşılama noktasında başarılı olduğu tespit edilmiştir.

1.1.1.Eser değerleri kazandırır.

Çocuk ve Baloncu metninde değerlere aykırı durumlar söz konusu olduğu için bu ölçütü karşılamamaktadır.

Sevgi ve saygı değerinin Dumlupınar Savaşı adlı metinde vatan sevgisi üzerinden verildiği görülmektedir. Ayrıca duyarlı olma, yardımlaşma ve dayanışma gibi değerler de metinde üzerinde durulan noktalardan olduğu için bu ölçütü taşımaktadır:

“Gazi Mustafa Kemal, Sakarya Savaşı’ndan sonra düşmanı yurttan tamamen atmak için büyük bir savaş hazırlığına girişti. Eli silah tutan herkes orduya alındı. Ordunun savaş gücü artırıldı... (s. 46)”

6 Mart 1915 Gecesi metninde de sevgi ve saygı değerleri vatan sevgisi bağlamında ele alınmıştır. Bunların haricinde çalışkan olma ve güvenilir olma değerleri metinde işlenen değerler arasındadır:

“...Nazım Bey ağır bir görev almıştı. Ne pahasına olursa olsun bu görevin hakkıyla ve eksiksiz yerine getirilmesi gerekiyordu. Komutanı öyle demişti çünkü. O gece hiç uyuyamadı, dönüp durdu... (s. 52)”

Şahin Bey metninde halkın vatanı kurtarmak adına birlik ve beraberlik içinde hareket etmeleri, dayanışma içinde olmaları gibi konular üzerinde durularak bu değerler okuyucuya sunulmaktadır:

“...Ertesi gün Kilis yollarına düştü. Her uğradığı yerde, halkı galeyana getiren konuşmalar yapıyor ve kendisine adam topluyordu... (s. 62)”

Bu Nehir Bizim metninde akarsudaki kirliliği engellemek adına birtakım çocuğun yapmış olduğu çalışmalardan bahsedilmektedir. Bu konu bağlamında metnin; yardımlaşma, dayanışma, güvenilir olma, hoşgörülü olma, duyarlılık, iyilik gibi değerleri kazandırdığı görülmektedir:

“...Bu insanların anlamalarını sağlamak için ne yapmalıydı? Bir şeyler bulmalıydı ama ne? Hayatlarında bu kadar önemli olan bir şey için niçin bu kadar duyarsız davranıyorlardı? (s. 68)” örneği duyarlılık değerini kazandırdığını göstermektedir.

“...Furkan “Sinan Bey’e inanıyorum, sonucun iyi çıkmayacağını biliyorum. İmzaları sonuçla birlikte toplarsak daha fazla olur.” dedi. Ömer hâlâ Sinan Bey’e güvenmiyordu, “Bizi oy alıyor. ” diyordu... Ertesi gün Ömer’e “Artık Sinan Bey’e güveniyor musun?” diye sordu. O da “Artık güvenebiliriz.” dedi. Birlikte güldüler. (s. 72)” örneği güvenilir olma değerini yansıtmaktadır.

“... Güvenlik görevlisi, “Kusura bakmayın Sinan Bey.” deyip Furkan’a gitmesini söyledi. Adam “Bir şey yok, biz konuşuyoruz.” dedi. (s. 70)” örneği hoşgörülü olma değerini ifade etmektedir.

“... Arkadaşları da diğer mahallelerde dolaşıyordu. Her arkadaşına bir mahalle düşmüştü. Bıkmadan devam etmeliydi. Karamsarlığa kapıldığında fabrika sahibinin gülüşü geliyordu aklına. Ve yeniden başlıyordu... (s. 69)” örneği yardımlaşma, dayanışma, iyilik yapma gibi değerleri metnin kazandırdığının göstergesidir. Ayrıca metnin genelinde çocukların nehirdaki atıklardan kurtulmaya çalışmaları da iyilik yapma noktasında örnek teşkil etmektedir.

Değerleri kazandırma ölçütünü sağlama noktasında belirlenmiş olan beş metinden Çocuk ve Baloncu metni hariç dördünün yeterli niteliğe sahip olduğu tespit edilen bulgularındadır. Çocuk ve Baloncu metninde baloncunun çocuğu kandırması, çocuğun hayal kırıklığı yaşaması ve duyduğu büyük üzüntü

bu ölçüt ile çeliştiği için estetik açıdan doğru bir metin olmadığına ulaşılmıştır. Diğer dört metnin yukarıda verilen örnek cümlelerden hareketle birçok değeri çocuklara kazandırma yeterliliğine sahip olduğu belirlenmiştir.

1.1.2. Eser Yaşama İlişkin Olumlu Bakış Açısı Kazandırır.

Çocuk ve Baloncu metni yaşama dair olumlu bir bakış açısı kazandırmamaktadır. Çünkü metinde baloncu tarafından kandırılan ve balon verilmeyen bir çocuğun hayal kırıklığı anlatılmaktadır:

“... Adam, çocuğu şöyle bir süzdükten sonra “Paran var mı?” diye sordu. Bayramda vardı, diye atıldı çocuk. Önümüzdeki bayram yine olacak. Öyleyse bayramda gel. Acelem yok, ben beklerim, dedi baloncu... (s. 34)”

“...Çocuk şaşırды. Hani balonlardan birini bana verecektiniz? diye sordu.

Adam: Seninki ağaçta kaldı evlat, istersen çık al... (s.35)”

Dumlupınar Savaşı metni, düşmanlardan yurdumuzun atılmasını ve kazanılan büyük zaferi anlattığı için yaşama dair olumlu bakış açısı kazandırmaktadır:

“...9 Eylül günü Türk ordusu İzmir’e girdi. Şehir ateş içinde yanıyordu. Düşman, kaçarken kenti ateşe vermişti fakat bu yangınlar kimsenin umurunda bile değildi. Halk sokaklara dökülmüş, şenlik içinde kurtarıcısını selamlıyor, Mehmetçikleri çiçek yağmuruna tutuyordu. (s.47)”

6 Mart 1915 Gecesi metni Türk ordusunun cesaretini, zor bir görevi layıkıyla yerine getirmesini ve başarısını anlattığı için yaşama dair olumlu bakış açısı kazandırmaktadır:

“...Herkes derin bir nefes alarak oh çekti. Şükürler olsun Allah’ım! diye içlerinden geçen duanın huzuruyla rahatladılar. Yüksek tempoda atan yürek çarpıntıları yavaşladı. Titreyen bedenlerindeki heyecan ve korku mart ayının soğuk esintisine aldırmadan bedenlerde “ter” olarak boşandı. Âdeta “ter muslukları” açılmışçasına vücutlar ıslandı. Tehlike atlatılmıştı. Nazım Bey, arkadaşlarını tebrik etmek için seslendi. (s. 53)”

Şahin Bey metni büyük ve tam donanımlı düşman askerine karşı bir grup gönüllü Türk vatandaşının kazandığı galibiyeti ve Allah’a sonsuz güveni anlatması sebebiyle metnin yaşama dair olumlu bakış açısı kazandırdığı görülmektedir:

“...Şahin Bey’in bu zaferi, halk arasında kısa sürede dilden dile anlatılan bir efsane hâlini aldı. Şahin Bey, o ufaklık birliğiyle Kilis-Antep yolunu tutmuş; tek bir Fransız askerini bile geçirmiyordu. Arada bir kendisine “Biraz dikkatli ol!” gibi nasihatte bulunanlara “Düşman bu yoldan Antep’e girerse ben Antep’e nasıl girerim? Hemşerilerimin yüzüne nasıl bakarım? Fransızlar beni çiğnemedi buradan geçemeyecekler.” diye cevap veriyordu... (s.63)”

“...Allah bu vatanı kurtarır. (s. 63)”

Bu Nehir Bizim metninde mahallede bulunan nehre bir fabrikadan dökülen kirli atıklardan dolayı çocukların başlattığı karşı koyma durumu anlatılmaktadır. Çocuklar ilk başta kimseden destek almamalarına rağmen pes etmemekte ve fabrikatörün oğlunun da desteği ile bu problemi çözmektedirler. Konu itibari ile metnin genelinin hayata dair olumlu bakış açısı kazandırdığını söylemek mümkündür:

“...Kaymakama gidip şikâyet dilekçelerini ve tetkik sonuçlarını verdiler. Kaymakam konunun takipçisi olacaklarını söyleyerek çocuklara ilgileri için teşekkür etti. Furkan ve arkadaşları üzerlerine düşeni yaptıklarını söylediler. Akşam televizyonlarda kendilerini seyrettiler. Televizyondaki haberciler konuyu takip edeceklerini, çocukların yalnız olmadıklarını söylüyordu... (s. 72)”

Dumlupınar Savaşı, 6 Mart 1915 Gecesi, Şahin Bey, Bu Nehir Bizim metinleri çocuklara birçok açıdan yaşama dair olumlu bir bakış açısı kazandırdığı için bu metinlerin estetik yönden yeterli nitelikte olduğu ulaşılan genel bir bulgudur. Fakat Çocuk ve Baloncu metninde hayal kırıklığı yaşayan bir çocuk anlatılması yaşama dair olumsuz bir bakış açısı kazandıracığı için metnin bu ölçütle tamamen çeliştiği elde edilen bir diğer bulgudur.

1.1.3. Eser Çocuğun Hayal Kurmasını Sağlar.

Çocuk ve Baloncu metni çocukların hayal kurmasını sağlayacak kimi ifadelerle sahiptir:

“...Bizim eve sığmaz, dediği çok sayıda balonun adamı nasıl olup da havaya kaldırmadığını çok merak ediyordu... (s. 34)”

“...Baloncunun önerisini duyan küçük çocuk, önce kulaklarına inanamadı. Sonra yıldırım gibi ağacın altına geldi, ayakkabılarını son sürat ayağından çıkarıp ağaca tırmanmaya başladı. Hedefine adım adım yaklaşırken duyduğu heyecan, bacaklarına batan ve canını yakan akasya ağacının dikenlerini duyumsatmıyordu bile. (s.35)”

Dumlupınar Savaşı metni çocukların hayal kurmasını sağlayacak özelliktedir:

“...Eli silah tutan herkes orduya alındı... Toplar patlıyor; Mehmetçikler, İngilizlerin “Ancak altı ayda aşılabilir.” dedikleri Yunan siperlerini yıldırım gibi aşıyordu. Düşman neye uğradığına şaşırmişti... (s.46)”

6 Mart 1915 Gecesi, Nusret mayın gemisinin denize mayınları nasıl döşediğine dair çocukları hayal kurmaya sevk edecek nitelikte bir metin özelliği taşımaktadır:

“...Gece zifiri karanlıktı. Uzakta devriye gezen düşman gemilerinin güçlü projektörleri denizi yalarken endişe veriyordu ancak Nusrat’ın silüetini belirtecek yakınlıkta değillerdi... Anadolu yakasındaki “Akyarlar” mevkisine geldiler ve elde kalan son 26 mayını teker teker İngiliz savaş gemilerinin boynuna asılmak üzere “inci taneleri” gibi art arda dizerek çelik tellere asılı olarak denize bıraktılar. Böylece 26 mayını Erenköy Koyu’nda denizden esen poyraz veya lodos esintisi yönüne paralel olarak tahminen her 150 metrede bir olmak üzere 4 – 5 metre derinliğe havadan ve karadan görünmeyen ince çelikten hatlarla birbirine bağladılar. Âdeta iri tesbih taneleri gibi... (s.53)”

Metinden alınan bu örnek cümleler ile Çocuk ve Baloncu, Dumlupınar Savaşı, 6 Mart 1915 Gecesi metinlerinin çocukların hayal kurmasını sağlayacak ifadelerle sahip oldukları ve bu ölçütü karşıladıkları tespit edilmiştir. Fakat Şahin Bey ve Bu Nehir Bizim metinlerinde bu ölçütü karşılayacak ifadeler yer almamakta, çocukların hayal kurmasını sağlayacak cümlelere metinlerde rastlanmamaktadır. Bu sebeple Şahin Bey ve Bu Nehir Bizim metinlerinin bu ölçütü karşılama noktasında yetersiz oldukları bulgusuna ulaşılmaktadır.

1.1.4. Eser Çocuğun Empati Kurmasını Sağlar.

Çocuk ve Baloncu ve Dumlupınar Savaşı metinlerinde empati kurmaya yönlendiren ifadeler yer almamaktadır.

6 Mart 1915 Gecesi metninde çocukları empati yapmaya yönlendiren bölümler söz konusudur. Bu bölümlerde başkalarının duygularının anlaşılmasına ve hissedilmeye çalışıldığı görülmektedir:

“...Herkes derin bir nefes alarak “Ooooh!” çekti. “Şükürler olsun Allah’ım!” diye içlerinden geçen duanın huzuruyla rahatladılar. Yüksek tempoda atan yürek çarpıntılarını yavaşladı. Titreyen bedenlerindeki heyecan ve korku mart ayının soğuk esintisine aldırılmadan bedenlerde “ter” olarak boşandı... Semada uçuşan ruhu sanki haykırıyordu: “Vatan sağ olsun!” (s. 53)”

Şahin Bey metni çocukların empati kurmasını sağlayacak özelliktedir. Metinde başkalarının duygu ve düşüncelerini anlama durumu söz konusudur:

“...Silah arkadaşları Şahin Bey’e, dayanmalarının mümkün olmadığını söylediler: “Şahin Bey, düşmanın bu yoğun ateşi önünden çekilelim. Nasıl olsa karşı duramayacağız!” Aslında işin doğrusu da buydu... (s. 63)”

Bu Nehir Bizim metninde empati kurmaya, başkalarının duygu ve düşüncelerini anlamaya dair ifadeler yer almaktadır:

“...Niye anlamıyorlardı? Yoksa kendisi mi anlatamıyordu? Bu insanların anlamalarını sağlamak için ne yapmalıydı? Bir şeyler bulmalıydı ama ne? (s. 68)”

“...Sadece fabrikası yok, birçok iş yeri var. Onun için imza toplayamamışsındır. Kimse onu karşısına almak istemez.” dedi. Furkan şok olmuştu. “Adam boş yere gülmüyormuş.” diye düşündü... (s. 69)”

“...Furkan düşündü, Ömer haklı olabilirdi... (s. 71)”

Beş metin genel anlamda incelendiğinde Çocuk ve Baloncu ve Dumlupınar Savaşı metinlerinde çocukların başkalarının duygu ve düşüncelerini anlamalarını sağlayacak ifadeler yer verilmemesi çocukları empati kurmaya yönlendirme noktasında metinlerin yetersiz olduklarını göstermektedir. Fakat diğer üç metnin karşı tarafı anlama, onların bakış açısından olayları değerlendirme gibi özellikleri çocuklara aktaracak cümlelere sahip oldukları elde edilen bulgulardandır.

1.1.5.Eser Samimidir.

Çocuk ve Baloncu metni samimi bir metindir çünkü metinde çocuk, baloncunun davranışları karşısında hissettiklerini ve düşündüklerini rahatça söyleyebilmektedir. Ayrıca çocuğun kendi kendine konuşmasını da yansıtmaya samimi olduğunun başka bir kanıtıdır:

“...Olsun!” diye mırıldandı. Olsun! Ağacın üzerinde kalsa da bir balonum var ya artık. (s. 35)”

Dumlupınar Savaşı metni samimidir çünkü kazanılan zafer sonucunda Türk halkının hissettiği duygular içten bir şekilde dile getirilmiştir.

6 Mart 1915 Gecesi metninde samimi ifadeler yer almaktadır. Nusret’in denize mayınları döşemesi sırasında hissedilenler ve sonrasında gelen başarı ile duyulan gurur ve sevinç içtenlikle ifade edilmiştir. Ayrıca kendi kendine sorular sorulması da samimiyetin göstergesidir:

“... Müthiş bir heyecan ve endişe vardı. Ya Nusrat, düşman gemilerince fark edilirse? İşte, tam anlamıyla felaket olurdu... Herkesin yüreği en son hızla “güm güm” diye atıyordu. Heyecan ve korkunun birbirine karıştığı bir duygu tüm bedenleri sarmıştı. (s. 53)”

Şahin Bey metninde kahramanın kendi kendine sorular yönelterek durumu sorgulaması samimi metin olduğunu ortaya koymaktadır:

“...Düşman bu yoldan Antep’e girerse ben Antep’e nasıl girerim? Hemşehrilerimin yüzüne nasıl bakarım? Fransızlar beni çiğnemedi buradan geçmeyecekler.” Diye... Kala kala otuz kişi kalmışlardı. Bu otuz kişi; toplu, makineli tüfekli bin askerin karşısında ne yapabiliirdi? Şahin Bey, sadık dostlarına sevgi ile bakarken “Vatanımız için benimle beraber ölmeye hazır mısınız?” diye soran bir hâli vardı... (s. 63)”

Bu Nehir Bizim metni hem kurgusu hem de kahramanın duygularını içtenlikle dile getirmesinden dolayı samimi bir metin özelliği taşımaktadır. Ayrıca kahramanın kendisiyle konuşuyormuş gibi olması da samimiyetin göstergesidir:

“...Elindeki kâğıda baktı, toplam beş imza alabilmişti. Niye anlamıyorlardı? Yoksa kendisi mi anlatamıyordu? Yaptıklarına göz mü yumacaklardı? “Diğer arkadaşlar ne yaptı acaba? Bari onlar toplayabilse.” diye geçirdi içinden...(s.68)

“...Hayatlarında bu kadar önemli olan bir şey için niçin bu kadar duyarsız davranıyorlardı? Savaşmayı bırakmalı mıydı? Yenilgiyi kabullenme düşüncesi bile kötüydü. Gözlerinin önüne fabrikadaki adamın gülüşü geliyordu. O mu kazanacaktı? “Hayır, ırmağımızın ölmesine izin vermeyeceğim. Bildiğim bütün yolları deneyeceğim.” dedi kendi kendine...(s.68)

“...Böyle zengin birisi fabrikanın aleyhine imza verir miydi? Boşuna bakıyordu ama ev çok ilgisini çekmişti. Bahçe kapısına doğru yürüdü. Güvenlik görevlisi girmeme izin vermezse de ondan imza alırım, diye düşündü...(s. 69)”

5. sınıf Türkçe ders kitabından seçilmiş olan beş metnin hepsinin samimi ifadeler ve bölümlere sahip olduğu ve bu ölçütü her bir metnin sağladığı ulaşılan genel bir bulgudur.

1.1.6. Eser Çocuğu Şiddete Yönelmez.

Çocuk ve Baloncu metni fiziksel olmasa da psikolojik yönden şiddet unsuru taşımaktadır. Metinde küçük bir çocuğa balon vermeyi söz veren baloncunun ağacın tepesinde kalmış balonu çocuğa vererek onu kandırması psikolojik bir şiddettir.

Dumlupınar Savaşı metni kısmen şiddet unsurları taşımaktadır. Savaşa dair kullanılan bazı ifadeler şiddete yönelik ifadelerdir:

“...30 Ağustos 1922 günü Dumlupınar'da yapılan son bir meydan savaşı ile düşman ezilmiş... Şehir ateş içinde yanıyordu... Düşman, kaçarken kenti ateşe vermişti fakat bu yangınlar kimsenin umurunda bile değildi. (s. 47)”

6 Mart 1915 Gecesi metni içerik olarak savaşa hazırlıktan bahsetmesi ve mayınların döşenip düşmanı bozguna uğratmasından söz etmesi sebebi ile kısmen şiddete yönelik metin olduğu söylenebilir.

“...Vatanın selameti bu mayınların denize dökülmesine bağlıydı...26 mayını teker teker İngiliz savaş gemilerinin boynuna asılmak üzere “inci taneleri” gibi art arda dizerek çelik tellere asılı olarak denize bıraktılar... (s. 53)”

Şahin Bey metninde savaşa yönelik ifadelerin bulunması şiddet konusunda kısmen olumsuz örnek teşkil etmektedir:

“...Antep halkını sindirmek isteyen Fransızlar ise takviye kuvvet arayışlarına girdiler... Sina çöllerinde İngilizlere esir düşmüştü...(s. 62)

“...Bir başka gün makineli tüfekler ile donanmış... Ertesi gün, Şahin Bey’in kuvvetleri ile çok şiddetli bir çarpışmaya girildi. Şahin Bey ve müfrezesi 7- 8 saat kadar düşmanın yoğun ateşine dayandı... (s. 63)”

Bu Nehir Bizim metninde çocuğu şiddete yönlendirecek hiçbir unsur bulunmamaktadır.

Bu ölçüt noktasında belirlenmiş olan beş metnin çoğunluğunun yetersiz olduğu görülmektedir. Sadece Bu Nehir Bizim metninde şiddete yönlendirecek hiçbir unsura rastlanmamaktadır. Fakat Dumlupınar Savaşı, 6 Mart 1915 Gecesi ve Şahin Bey metinlerinin savaş dönemlerini anlatan metinler olması sebebi ile metinlerde şiddete yönelik bazı söylemlerin olduğu görülmektedir. Çocuk ve Baloncu metninde ise psikolojik şiddeti anlatan bir kurgunun olması sebebi ile bu ölçütün karşılanmadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

1.2. Eser Çocuğun Bilişsel Gelişimine Uygundur.

Çocuk ve Baloncu metni çocukların bilişsel gelişimine uygun bir şekilde oluşturulmuş metindir:

“...Baloncuyu büyülenmiş gibi şaşkınlıkla izlerken “Bizim eve sığmaz.” dediği çok sayıda balonun adamı nasıl olup da havaya kaldırmadığını çok merak ediyordu...(s. 34)” cümlesi sorgulamanın, eleştirel düşünmenin yapıldığının göstergesidir.

“...Çocuk onu da kurtarmaya çalışsa biliyordu ki ağacın dikenleri balonu patlatacaktı... (s. 35)” cümlesi akıl yürütme becerisinin örneğini oluşturmaktadır.

Dumlupınar Savaşı metni bilişsel gelişimi destekleyecek özellikler taşımaktadır. Metinde kıyaslama becerisine örnek olarak şu satırlar verilebilir:

“...Gün ağarırken verdiği buyrukla görülmemiş bir saldırı başladı. Toplar patlıyor; Mehmetçikler, İngilizlerin “Ancak altı ayda aşılabilir.” dedikleri Yunan siperlerini yıldırım gibi aşıyordu... (s. 46)”

Sonuca varma, çıkarımda bulunma becerisinin örneği ise; “...Yunan ordusuna artık İzmir’e doğru kaçıp canını kurtarmaktan başka bir yol kalmamıştı...(s. 47)” cümlesidir.

6 Mart 1915 Gecesi metninde akıl yürütme, sonuca varma, yaratıcı düşünme gibi birçok bilişsel becerinin örneği mevcuttur:

“...Kömürle çalıştığı için kıvılcımları da engellemek üzere ateşi bastırıldı, maskeli ışıklarla yoluna devam etti... (s. 53)”

“...Ya Nusrat, düşman gemilerince fark edilirse? İşte, tam anlamıyla felaket olurdu. Vatanın selameti bu mayınların denize dökülmesine bağlıydı. Bu işin sessizce başarılması gerekiyordu...(s. 53)”

“...Muhtemelen bu düşman zırhlısıydı ve devriyeydi... (s. 53)”

Şahin Bey metni bilişsel gelişime uygundur çünkü kıyaslama, çıkarımda bulunma, sonuca varma, değerlendirme gibi bilişsel becerilere yönelik ifadeler metinde yer almaktadır:

“...Bir cuma günü, Akyol Polis Karakolundaki bayrağımızın zorla indirilmesi bardağı taşıran son damla oldu... (s. 62)”

“...İşgal kuvvetleri, Antep’e erzak göndermeli ve oradaki askerlerini beslemeliydiler...(s. 63)”

“...Aslında işin doğrusu da buydu. Kuvvetler arasında böyle bir dengesizlik varken daha fazla direnmek pek akıllıca değildi. Topa, makineli tüfeğe, süngü ile hücum edilemezdi... Bu otuz kişi; toplu, makineli tüfekli bin askerin karşısında ne yapabilirdi?(s. 63)”

Bu Nehir Bizim metni; çıkarında bulunma, değerlendirme, akıl yürütme, yaratıcı düşünme gibi becerileri yansıtan bölümlere sahip olduğu için bilişsel gelişime uygun niteliktedir:

“...Daha çok yolu vardı, böyle giderse başaramayacaklardı... Eve kadar gitse bile imza alması mümkün değildi. Böyle zengin birisi fabrikanın aleyhine imza verir miydi? (s. 69)”

“...Sadece fabrikası yok, birçok iş yeri var. Onun için imza toplayamamışsındır. Kimse onu karşısına almak istemez.” dedi. Furkan şok olmuştu. “Adam boş yere gülmüyormuş.” diye düşündü... (s. 69)”

“...Furkan düşündü, Ömer haklı olabilirdi... (s. 71)”

“...O da “Artık güvenilebiliriz.” dedi... (s. 72)”

Metinler genel olarak değerlendirildiğinde 5. sınıf Türkçe ders kitabından seçilmiş olan beş metnin her birinin bu ölçütü sağladığı bulgusuna ulaşılmıştır.

1.3. Eser Çocuğun Dil Gelişimine Uygundur.

Çocuk ve Baloncu metni içerisinde birçok deyim ve kalıplaşmış sözler barındırması sebebi ile dil gelişimine uygun bir metindir:

“...Yine bir gün baloncu dinlenmek için durduğunda küçük çocuk bütün cesaretini toplayarak yanına gitti... Gözlerinden yaşlar boşanıyordu ve sanki yürümeye gücü kalmamıştı... Bakmak istediğinde gözlerine inanamadı...(s. 34)”

“...Baloncunun önerisini duyan küçük çocuk, önce kulaklarına inanamadı... Ama baloncu hiç oralı değildi... Çocuğun ayakta duracak gücü kalmamıştı...(s. 35)”

Dumlupınar Savaşı metninde deyim ve kalıplaşmış sözcükler mevcut olduğu için dil gelişimine uygundur:

“...Halk sokaklara dökülmüş, şenlik içinde kurtarcısını selamlıyor, Mehmetçikleri çiçek yağmuruna tutuyordu...(s. 47)”

6 Mart 1915 Gecesi metninde deyim ve kalıplaşmış sözcükler yer alması sebebi ile dil gelişimine uygundur:

“...Herkesin yüreği en son hızla “güm güm” diye atıyordu. Heyecan ve korkunun birbirine karıştığı bir duygu tüm bedenleri sarmıştı... Herkes derin bir nefes alarak “Ooooh!” çekti. “Şükürler olsun Allah’ım!” diye içlerinden geçen duanın huzuruyla rahatladılar... Tehlike atlatılmıştı... Vatan sağ olsun! (s. 53)”

Şahin Bey metninde yer alan deyim ve kalıplaşmış sözcükler metni dil gelişimine uygun hale getirmiştir:

“İstila edildiği günden beri düşmana boyun eğmeyen Antep halkının sabrı, taşma noktasına gelmişti... Bir cuma günü, Akyol Polis Karakolundaki bayrağımızın zorla indirilmesi bardağı taşıran son damla oldu. Halk galeyana gelmişti... Ertesi gün Kilis yollarına düştü...(s. 62)”

Bu Nehir Bizim metninde dil gelişimini destekleyen deyim ve kalıplaşmış sözcüklerin bulunduğu cümleler aşağıda sunulmuştur:

“...Arıtmanın pahalı olduğunu, büyüklerin işlerine burnumuzu sokmamamızı söyledi... Furkan'ın tüm yorgunluğu geçmişti, sanki biraz önce yorgunluktan bitap düşen o değildi...(s. 70)”

Deyimler, kalıplaşmış ifadeler gibi kimi dil yeterliklerine sahip olmaları sebebi ile belirlenmiş beş metnin hepsinin bu ölçütü sağladığı, her bir metnin çocukların dil gelişimini desteklediği görülmektedir.

1.4. Eser Çocuğun Kişilik Gelişimine Uygunur.

Ders kitabında yer alan Çocuk ve Baloncu metninde baloncunun çocuğu kandırıp kullanması kişilik gelişimi açısından olumsuz bir örnektir.

Ders kitabında yer alan diğer 4 öyküleyici metin kişilik gelişimi açısından olumsuz örnek olacak veya çocukları yanlış yönlendirecek ifadelerle, cümlelere sahip değildir. Aksine çocukların kişilik gelişimine katkıda bulunacak kimi değer ve duyguları taşımaktadırlar. Dumlupınar Savaşı, 6 Mart 1915 Gecesi, Şahin Bey metinleri vatanseverlik, birlik ve beraberlik gibi değerleri yansıtarak kişilik gelişimine destek olurken Bu Nehir Bizim metni yardımseverlik, iyilik, dayanışma gibi olumlu tutum ve davranışları yansıtmaktadır.

2. Eserin Dilinin Nitelikli Olma Durumu

2.1. Eserde Ahenk, Uyum, Müzik, Ritim, Şiirsellik Özellikleri Bulunur.

5.sınıf Türkçe ders kitabından belirlenmiş olan 5 öyküleyici metin incelendiğinde hiçbirinin bu ölçütü karşılayan ifadelerle sahip olmadığı görülmektedir.

Dil gelişimi açısından şiirsel özelliğe, ahenge, ritme sahip metinlerin çocuklarla buluşturulması önem arz etmektedir. Bu tarz metinlerle karşılaşan çocuklarda dil bilinci ve dil sevgisinin kazandırılması daha kolay olacağı için ders kitabındaki metinlerin bu yönden yetersiz olmasının büyük bir eksiklik olduğu tespit edilmiştir.

2.2. Eser Didaktik Bir Dilden Uzaktır.

5. sınıf Türkçe ders kitabından belirlenmiş olan Çocuk ve Baloncu, Dumlupınar Savaşı, 6 Mart 1915 Gecesi, Şahin Bey, Bu Nehir Bizim adlı 5 öyküleyici metin didaktik bir dilden uzak şekilde yazılmıştır. Çocuklara verilmek istenen mesajlar, didaktik bir şekilde değil dolaylı olarak yansıtılmıştır. Bu sebeple metinler, bu ölçütü sağlamaktadır.

2.3. Eserde Söz Sanatları Bulunur.

Çocuk ve Baloncu metninde benzetme ve abartma sanatlarına örnek bulunmaktadır:

“...Sonra yıldırım gibi ağacın altına geldi, ayakkabılarını son sürat ayağından çıkarıp ağaca tırmanmaya başladı...(s. 35)”

Dumlupınar Savaşı metninde benzetme ve abartma sanatına örnek vardır:

“Toplar patlıyor; Mehmetçikler, İngilizlerin “Ancak altı ayda aşılabilir.” dedikleri Yunan siperlerini yıldırım gibi aşıyordu...(s. 46)”

6 Mart 1915 Gecesi metninde benzetme ve kişileştirme sanatına örnek cümleler bulunmaktadır:

“...Kurşun gibi ağır ve kasvetli bir hava var... (s. 52)”

“...İngiliz savaş gemilerinin boynuna asılmak üzere “inci taneleri” gibi art arda dizerek çelik tellere asılı olarak denize bıraktılar... Âdeta iri tesbih taneleri gibi... Bu ışık silindiri bir kama gibi Nusrat ’ın bağrına saplandı saplanacak beklerken işte tam bu sırada bir mucize yaşandı... Nusrat da bu fırsattan yararlanarak son süratle uzaklaştı... (s. 53)”

Şahin Bey metninde benzetme sanatına örnekler mevcuttur:

“...Fransızlar, Adana ve civarında yaptıkları gibi bu bölgelerde de halka eziyet ediyorlardı... (s. 62)”

“Bir cesaret abidesi gibi köprünün ortasında duruyordu... (s. 63)”

Bu Nehir Bizim metninde kişileştirme sanatının örneği mevcuttur:

“...Hayır, ırmağımızın ölmesine izin vermeyeceğim...(s. 68)”

5. sınıf Türkçe ders kitabındaki her metnin çeşitli söz sanatlarına sahip olduğuna yapılan inceleme sonucunda ulaşılmıştır. Söz sanatlarına sahip metinler dilin niteliğini arttırmada önemli bir etkidir. Bu açıdan ders kitabındaki belirlenmiş metinlerin hepsi yeterli niteliğe sahiptir.

2.4. Eserin Dili Açık ve Yalındır.

Belirlenmiş 5 öyküleyici metnin dili açık ve yalın olduğu için metinlerin hepsi bu ölçütü sağlamaktadır. Metinlerde hedef kitlenin anlamayacağı, yeni ve yabancı kelimeler kullanılmamış, kazandırılması hedeflenen sözcüklere yer verilmiştir. Bu ölçüt bağlamında beş metnin yeterli niteliğe sahip olduğu yargısına ulaşılabilir.

2.5. Eser Akıcıdır.

Çocuk ve Baloncu, Dumlupınar Savaşı, 6 Mart 1915 Gecesi, Şahin Bey, Bu Nehir Bizim metni bu ölçütü sağlamaktadır. Her bir metin akıcı bir şekilde yazılmıştır. Akıcılığı bozacak kelimelere, uzun ve karışık cümlelere metinlerde yer verilmemiştir.

Hedef kitlenin yaş aralığının da küçük olması akıcılığın önemini daha da arttırmaktadır. Her metin akıcı bir üslup ile oluşturulduğu için bütün metinlerin yeterli niteliğe sahip olduğu görülmektedir.

3. Eserin Konusunun, Kurgusunun Nitelikli Olma Durumu

3.1. Kurgu Yaşamla İç İçedir.

Çocuk ve Baloncu metninin kurgusu yaşamla iç içedir. Çünkü metinde balonları çok seven bir çocuk kurgulanmıştır. Ayrıca baloncunun çocuğu kandırması da metnin yaşamdan izler taşıdığını gösterir. Çünkü gerçek hayatta da bu tarz insanlara rastlamak mümkündür:

“... Küçük çocuk, onun gelişini her gün heyecanla bekliyordu... (s. 34)”

Dumlupınar Savaşı metni konusu itibari ile yaşamla iç içedir. Çünkü metinde anlatılanlar gerçek hayattan izler taşır. Kurtuluş Savaşı’nın, askerlerin, Mustafa Kemal’in anlatılması bu duruma örnek oluşturur:

“... Mustafa Kemal, 23 Ağustos 1922 günü gizlice Konya’ya gitti. Oradan Akşehir’e vardı. Fevzi Çakmak ve İsmet İnönü gibi ileri gelen komutanları çevresinde topladı. Birlikte bir taarruz planı hazırladılar. 26 Ağustos sabahı erken saatlerde Gazi Mustafa Kemal, Afyon Kocatepe’de bulunuyordu... (s. 46)”

“...30 Ağustos 1922 günü Dumlupınar'da yapılan son bir meydan savaşı ile düşman ezilmiş, Anadolu toprakları düşman işgalinden kurtulmuştu... (s. 47)”

6 Mart 1915 Gecesi metni yaşamdan izler taşıyan bir metindir:

“... Cevat Bey, mayın grup komutanı Hafız Nazım Bey'i çağırdı... Yarın akşam Nusrat' la son 26 mayını şu gördüğün karanlık limanda kıyıya paralel olarak dökceksin... Geminin komutanlığını yapacak olan arkadaşı Tophaneli Yüzbaşı Hakkı Bey'i buldu... (s. 52)”

“... 7 - 8 Mart gecesi Nusrat Gemisi demir alarak bütün ışıklarını da söndürerek Çanakkale'den ayrıldı... Anadolu yakasındaki “Akyarlar” mevkiine geldiler ve elde kalan son 26 mayını teker teker İngiliz savaş gemilerinin boynuna asılmak üzere “inci taneleri” gibi art arda dizerek çelik tellere asılı olarak denize bıraktılar... (s. 53)”

Şahin Bey metni yaşamla iç içe bir konuya sahiptir. Gaziantep'te bölgeyi düşmanlardan korumaya çalışan bir gerçek bir kahraman anlatılmıştır:

“... 13 Ocak 1919'da Kilis, 15 Ocak'ta da Antep İngilizler tarafından işgal edildi. Sonraki günlerde İngilizler Musul ve civarının kendilerinde kalması şartı ile Maraş, Urfa, Antep ve Kilis'i Fransızlara devrederek çekip gittiler. Tarih 5 Kasım 1919'du... Birinci Dünya Savaşı'nda subay olarak cepheden cepheye koşmuş olan Antep'li Şahin Bey, en son Sina çöllerinde İngilizlere esir düşmüştü... (s. 62)”

“... 8 Mart günü, Kilis'ten Antep'e erzak getiren bir Fransız birliğinin haberini aldı. Birlikte iki piyade bölüğü, bir takım süvari ve bir dağ topu vardı. Sayıları yirmiyi anca bulan müfrezesi ile iki saat boyunca savaştı. Sonunda işgal kuvvetleri Antep'e gitmekten vazgeçip geri döndü... (s. 63)”

Bu Nehir Bizim metninin kurgusu yaşamla iç içedir. Çünkü metinde günlük hayatta karşılaşılabilecek olaylar kurgulanmıştır. Nehirlerin fabrika atıkları ile kirlenmesi ve bu durumdan rahatsız olan kişilerin mücadele vermesi metnin yaşamdan izler taşıdığına göstergesidir.

Belirlenmiş beş metnin hepsinin yaşamla iç içe olduğu görülmektedir. Savaş dönemini anlatan Dumlupınar Savaşı, 6 Mart 1915 Gecesi, Şahin Bey metinleri gerçek hayattan kurgulanmış metinler olduğu için bu ölçütü doğrudan sağlamaktadır. Çocuk ve Baloncu ile Bu Nehir Bizim metinleri ise yaşamla bağlantılı olarak kurgulandıkları için bu ölçüte uygun metinler oldukları görülmektedir.

3.2. Kurgu Mizah İçerir.

Belirlenmiş 5 öyküleyici metin incelendiğinde hiçbirinin bu ölçütü sağlamadığı görülmektedir. Bu ölçüt bağlamında metinlerin yetersiz oldukları bulgusuna ulaşılmaktadır.

3.3. Kurgu Özgündür.

Çocuk ve Baloncu metni özgün bir kurguya sahiptir. Metinde anlatılanlar taklitten uzak, kendine has bir yapıdadır.

Dumlupınar Savaşı metni gerçek hayattan alınmış bilgileri sunduğu için özgündür. Metinde Dumlupınar Savaşı öncesi yapılan hazırlıklar ve sonrasında yaşananlar anlatıldığı için bu ölçüte uygundur.

6 Mart 1915 Gecesi metninde Nusrat mayın gemisi ile denize gizlice mayınları döşeme anı anlatıldığı için özün bir kurguya sahiptir.

Şahin Bey metninde de gerçek hayatta yaşanan olay ve kişilere yer verilmesi kurgunun taklitten uzak olmasını sağlamaktadır. Bu sebeple metin ölçüte uygun bir özelliğindedir.

Bu Nehir Bizim metni anlatılan olaylar ve genel yapısı itibari ile özgün bir metindir. Her bir metin özgün bir kurgu ile oluşturulduğu için yeterli niteliğe sahip oldukları sonucuna ulaşılmaktadır.

3.4. Kurgu Çocuğu Şaşırtacak Sürprizler İçerir.

Çocuk ve Baloncu metni bu ölçüte uymamaktadır. Çünkü metinde sürpriz niteliğinde bir durum yaşanmamıştır.

Dumlupınar Savaşı metni; çocuğu şaşırtacak, çocukta sürpriz etkisi oluşturacak ifadelerle sahip olmadığı için bu ölçüte uygun bir metin değildir.

6 Mart 1915 Gecesi metni, çocuğu şaşırtacak sürprizlere sahiptir. Nusret Mayın Gemisi'nin mayınları denize döşerken yaşanan endişe ve o anda hiç beklenmeyen şekilde ortaya çıkan projektörlerin onları koruması çocuklarda merak ve heyecan uyandıracak bir sürpriz durumudur:

"...Bu ışık silindiri bir kama gibi Nusrat 'ın bağrına saplandı saplanacak beklerken işte tam bu sırada bir mucize yaşandı. Düşman projektörlerine Nusrat'ın yakalanmasına kısa anlar kalmıştı. Türk kıyılarında bir projektör yandı ve düşman gemisinin projektörünü ablukaya aldı. Göz göze iki projektör. Projektörler savaşı başlamıştı. Düşman gemisi Türk projektöründen kurtulmak için manevralar yaptı. Nusrat da bu fırsattan yararlanarak son süratle uzaklaştı... (s. 53)"

Şahin Bey metni çocuğu şaşırtacak bölümlere sahiptir. Şahin Bey'in az kişi ile Fransız ordusu üzerinde galibiyetler kazanması beklenmeyen bir durumken alınan büyük zafer şaşırtan bir sürpriz durumu olacaktır. Yine son bölümde Şahin Bey'in korkusuzca Fransız askerlerinin karşısına dimdik durup kendini feda etmesi de çocuklarda şaşkınlık oluşturacaktır:

"... Sayıları yirmiyi anca bulan müfrezesi ile iki saat boyunca savaştı. Sonunda işgal kuvvetleri Antep'e gitmekten vazgeçip geri döndü... (s. 63)"

"... Bir cesaret abidesi gibi köprüünün ortasında duruyordu. Göğsünü açmış, yumruklarını sıkmış, akın akın üzerine gelenlere son sözlerini haykırdı: Allah bu vatani kurtarır. (s. 63)"

Bu Nehir Bizim metninde fabrikatörün oğlunun çocukların yanında olup babasına karşı imza toplatması ve bunu haber kanallarında yayınlaması şaşırtıcı bir sürpriz durumudur:

"... Hemen kanıyorsunuz, babasına mı inanır, bize mi? Belki de biliyordur. İnsan babasının fabrikasının neyi var, neyi yok bilmez mi? Bizi oyalyıyor olabilir... (s. 71)"

"... Sinan Bey "Bunların hepsini inceleyip babamla öyle konuşmayı düşünüyorum. Birkaç güne kadar sonuçlar çıkar. Sonuçlar iyi çıkmazsa ben de imza atarım. Ayrıca tetkik sonuçlarının fotokopilerini de size veririm. Topladığımız imzaları kaymakamlığa götürürken de basına haber veririm. Basın da yanınızda olursa başarıma şansınız artar. Dedi... (s. 71)"

3.5. Kurgu Gerçekçidir.

Ders kitabında yer alan 5 öyküleyici metnin hepsi gerçekçi bir kurguya sahiptir.

Çocuk ve Baloncu metninde yaşananlar gerçek hayatta yaşanabilecek tarzdadır. O yüzden metin ölçüte uygundur.

Dumlupınar Savaşı, 6 Mart 1915 Gecesi ve Şahin Bey metni gerçek hayatta yaşanan olayları ve kişileri anlattığı için bu ölçüte tamamiyle uygundur.

Bu Nehir Bizim metninde de anlatılanlar gerçek hayatta yaşanabilecek bir şekilde kurgulandığı için ölçütü karşılamaktadır.

4. Eserin Çocuğa Düşünme Becerisi Kazandırma Durumu

4.1. Eser Çocuğun Çıkarımda Bulunmasını Sağlar.

Çocuk ve Baloncu metninde çıkarımda bulunma durumuna örnek yer almaktadır:

“... Çocuk onu da kurtarmaya çalışsa biliyordu ki ağacın dikenleri balonu patlatacağı... (s. 35)”

Dumlupınar Savaşı metninde çocuğun çıkarım yapmasını sağlayacak örnek mevcuttur:

“... Yunan ordusuna artık İzmir’e doğru kaçıp canını kurtarmaktan başka bir yol kalmamıştı...(s. 47)”

6 Mart 1915 Gecesi metninde çıkarımda bulunmayı sağlayacak ifadeler bulunmaktadır:

“Ya Nusrat, düşman gemilerince fark edilirse? İşte, tam anlamıyla felaket olurdu. Vatanın selameti bu mayınların denize dökülmesine bağlıydı... (s. 53)”

Şahin Bey metninde çocukların çıkarımda bulunmasını sağlayacak örnekler vardır:

“... Bir cuma günü, Akyol Polis Karakolundaki bayrağımızın zorla indirilmesi bardağı taşıran son damla oldu... (s. 62)”

“... Kuvvetler arasında böyle bir dengesizlik varken daha fazla direnmek pek akıllıca değildi. Topa, makineli tüfeğe, süngü ile hücum edilemezdi... (s. 63)”

Bu Nehir Bizim metninde çocukların çıkarımda bulunmasını destekleyen ifadeler mevcuttur:

“... Hem ilçemizde çok kişi onun yanında çalışıyor. Sadece fabrikası yok, birçok iş yeri var. Onun için imza toplayamamışsındır. Kimse onu karşısına almak istemez.” dedi. Furkan şok olmuştu. “Adam boş yere gülmüyormuş.” diye düşündü... (s. 69)”

Belirlenmiş her metnin çıkarımda bulunmayı sağlayacak yeterliliğe sahip olduğuna yapılan inceleme sonucunda ulaşılmıştır.

4.2. Eser Farklı Bakış Açıları İçerir.

Çocuk ve Baloncu metninde farklı bakış açılarını yansıtan cümleler yer almamaktadır.

Dumlupınar Savaşı metni farklı bakış açılarını içeren bir metindir. Düşman devletlerinin Türk milletinin başarılı olacağına inanmaması fakat Türk askerinin kendine güvenerek savaşı kazanması farklı bakış açılarını ortaya koymaktadır:

“... Mehmetçikler, İngilizlerin “Ancak altı ayda aşılabilir.” dedikleri Yunan siperlerini yıldırım gibi aşıyordu... (s. 46)”

6 Mart 1915 Gecesi metninde bir cümlede net olarak farklı bakış açıları sergilenmese de Türk askeri ile yabancı devletler arasında yaşanan savaş durumunu anlatması sebebi ile farklı görüşlerin olduğu dolaylı olarak söylenebilir.

Yine Şahin Bey metninde de doğrudan bir ifade olmamasına rağmen yabancı askerlerle yapılan mücadeleler farklı bakış açılarının olduğunu göstermektedir.

Bu Nehir Bizim metninde farklı görüşlere yer verilmektedir. Nehrin temizlenmesini savunan çocuklar, kendi çıkarını düşünen fabrikatör ve fabrikatörün oğluna güvenme noktasında oluşan ayrılıklar farklı bakış açılarının olduğunu göstermektedir:

“... Büyüklerin kendi yanında olmayışı zoruna gidiyordu. Sadece kendisinin değil, herkesin nehriydi ama onlar önem vermiyorlardı... (s. 68)”

“... Niye arıtmadan atık suları nehre döktüklerini sorduk. Arıtmanın pahalı olduğunu, büyüklerin işlerine burnumuzu sokmamamızı söyledi... (s. 70)”

“... Hemen kanıyorsunuz, babasına mı inanır, bize mi? Belki de biliyordur. İnsan babasının fabrikasının neyi var, neyi yok bilmez mi? Bizi oy alıyor olabilir, dedi. Furkan düşündü, Ömer haklı olabilirdi... (s. 71)”

Belirlenmiş metinlerden sadece Çocuk ve Baloncu metni bu ölçütü karşılamamaktadır. Diğer dört metinde farklı bakış açılarını yansıtan ifadeler yer verilmesi onların bu ölçüt bağlamında nitelikli metinler olduğunu göstermektedir.

4.3. Eser Çocuğu Sorgulamaya Yönlendirir.

Çocuk ve Baloncu metni çocuğu sorgulamaya yönlendirmektedir:

“... Baloncuyu büyülenmiş gibi şaşkınlıkla izlerken “Bizim eve sığmaz.” dediği çok sayıda balonun adamı nasıl olup da havaya kaldırmadığını çok merak ediyordu... (s. 34)”

Dumlupınar Savaşı metninde sorgulamaya uygun örnekler olmadığı için ölçütü karşılamamaktadır.

6 Mart 1915 Gecesi metninde çocukları sorgulamaya yönlendirici ifade söz konusudur:

“... Ya Nusrat, düşman gemilerince fark edilirse? (s. 53)”

Şahin Bey metninde sorgulayıcı ifadeler bulunmaktadır:

“... Düşman bu yoldan Antep'e girerse ben Antep'e nasıl girerim? Hemşehrilerimin yüzüne nasıl bakarım? (s. 63)”

Bu Nehir Bizim metninde çocukları sorgulamaya yönlendiren örnekler bulunmaktadır:

“... Bu insanların anlamalarını sağlamak için ne yapmalıydı? Bir şeyler bulmalıydı ama ne? Hayatlarında bu kadar önemli olan bir şey için niçin bu kadar duyarsız davranıyorlardı? Savaşmayı bırakmalı mıydı? Yenilgiyi kabullenme düşüncesi bile kötüydü. Gözlerinin önüne fabrikadaki adamın gülüşü geliyordu. O mu kazanacaktı? (s. 68)”

“... Böyle zengin birisi fabrikanın aleyhine imza verir miydi? (s. 69)”

Metinler incelendiğinde sadece Dumlupınar Savaşı metni bu ölçüte uygun değildir. Diğer metinler ölçütü sağladıkları için yeterli niteliğe sahiptirler.

4.4. Eser Ön Yargıdan Uzaktır.

Çocuk ve Baloncu, Dumlupınar Savaşı, 6 Mart 1915 Gecesi, Şahin Bey metinleri ön yargıdan uzaktır. Ön yargıdan uzak oldukları için bu metinlerin çocukların seviyesine uygun, nitelikli metinler oldukları tespit edilmiştir.

Bu Nehir Bizim metninde ön yargılı cümleler bulunmaktadır. Fabrikatörün oğlunun kendilerine yardım edeceğine inanmamaları ön yargılı bir tutumdur:

“... Hemen kanıyorsunuz, babasına mı inanır, bize mi? Belki de biliyordur. İnsan babasının fabrikasının neyi var, neyi yok bilmez mi? Bizi oy alıyor olabilir... (s. 71)”

Fakat metnin devamında ön yargının kırılması ve fabrikatörün oğluna karşı beslenen duygu ve düşüncelerin değişmesi söz konusu olduğu için kısmen ölçüte uygunluk gösteren metin olduğu belirlenmiştir.

4.5. Eser Dogmatik İletilerden Uzaktır.

Bütün metinler incelendiğinde hepsinin dogmatik iletilerden uzak olduğu görülmektedir.

4.6. Eser Çocuğun Problemleriyle Yüzleşmesini Sağlar.

Belirlenmiş olan öyküleyici metinlerde çocuğun problemleri ile yüzleşmesini sağlayacak ifadeler yer verilmediği için metinler bu ölçütü karşılamamaktadır. Bu bağlamda metinlerin hepsinin yetersiz oldukları görülmektedir.

4.7. Eser Çocuğun Neden Sonuç İlişkisi Kurmasını Sağlar.

Çocuk ve Baloncu metninde neden sonuç ilişkisi kuran cümlelere örnekler bulunmaktadır:

“... Hedefine adım adım yaklaşırken duyduğu heyecan, bacaklarına batan ve canını yakan akasya ağacının dikenlerini duyumsatmıyordu bile... (s. 35)”

Dumlopınar Savaşı metninde sokakların yanmasına rağmen halkın sevinç içinde olmasının nedeni olarak düşmanın yurttan atılması şeklinde yansıtılan ifadeler bu ölçüte örnek teşkil etmektedir:

“...Şehir ateş içinde yanıyordu. Düşman, kaçarken kenti ateşe vermişti fakat bu yangınlar kimsenin umurunda bile değildi. Halk sokaklara dökülmüş, şenlik içinde kurtarcısını selamlıyor, Mehmetçikleri çiçek yağmuruna tutuyordu (s. 47)”

6 Mart 1915 Gecesi metninde yer alan ifade neden sonuç ilişkisi kurulduğunun göstergesidir:

“... Kömürle çalıştığı için kıvılcımları da engellemek üzere ateşi bastırıldı, maskeli ışıklarla yoluna devam etti... (s. 53)”

Şahin Bey metninde neden sonuç ilişkisinin kurulduğuna örnekler vardır:

“... Şahin Bey, her ne kadar kahramanca dövüşüyor ve işgalcileri yıpratıyorsa da sayıca çok az olduğu için dayanamıyordu... (s. 63)”

Bu Nehir Bizim metninde yer alan ifadeler neden sonuç ilişkisi kurulduğunun göstergesidir:

“...Furkan şok olmuştu. Adam boş yere gülmüyormuş, diye düşündü...(s. 69)”

“...Niye arıtmadan atık suları nehre döktüklerini sorduk. Arıtmanın pahalı olduğunu, büyüklerin işlerine burnumuzu sokmamamızı söyledi...(s.70)”

Yapılan inceleme sonucunda belirlenmiş her metnin bu ölçütü sağlayacak yeterlilikte ve nitelikte oldukları görülmektedir.

4. 8. Eser Çocukta Merak Uyandırır.

Çocuk ve Baloncu metninde merak uyandıran ifadeler yer almaktadır:

“... Baloncuyu büyülenmiş gibi şaşkınlıkla izlerken ‘Bizim eve sığmaz.’ dediği çok sayıda balonun adamı nasıl olup da havaya kaldırmadığını çok merak ediyordu... (s. 34)”

Dumlupınar Savaşı metni bu ölçütü sağlamamaktadır.

6 Mart 1915 Gecesi metninde merak uyandıran cümlelere yer verilmiştir:

“... Heyecan içinde son hızla ilerleyen Nusrat Gemisi’nin yakınlarında bir karartı belirdi. Muhtemelen bu düşman zırhlısıydı ve devriyede idi. İşte, her şeyin bittiği an gelmişti... Herkesin yüreği en son hızla “güm güm” diye atıyordu. Heyecan ve korkunun birbirine karıştığı bir duygu tüm bedenleri sarmıştı. Bu ışık silindiri bir kama gibi Nusrat’ın bağrına saplandı saplanacak beklerken işte tam bu sırada bir mucize yaşandı... (s. 53)”

Şahin Bey metninde bu ölçütü sağlayacak doğrudan bir örnek söz konusu olmamasına rağmen kurgusu itibari ile Şahin Bey’in başarılı olup olmayacağına düşünülmesi çocuklarda merak uyandıracaktır. Bu sebeple metin kısmen ölçüte uygunluk göstermektedir.

Bu Nehir Bizim metnindeki aşağıdaki bölüm çocukta merak duygusu uyandırmaktadır:

“... Giderken büyük bir ev dikkatini çekti. Daha önce de buradan geçmişti ama böyle bir evi hatırlamıyordu. Buraya girmesi mümkün değildi, bahçenin kapısında güvenlik görevlisi vardı. Eve kadar gitse bile imza alması mümkün değildi. Böyle zengin birisi fabrikanın aleyhine imza verir miydi? (s. 69)”

“Parka geldiklerinde arkadaşları merak içinde onları bekliyordu. Yine de bir hafta beklemeye karar verdiler. Bir hafta sonra Sinan Bey’den haber aldılar, sonuçların fotokopisi ile söz verdiği gibi bir kâğıda imza atıp istediklerini göndermişti...(s. 72)”

Metinler değerlendirildiğine sadece Dumlupınar Savaşı metninde merak uyandıracak unsurlara yer verilmediği görülmektedir. Diğer metinlerde merak uyandıracak unsurlara yer verilmesi çocukların ilgisini çekecek ve metne karşı bu ilginin devamlı olmasını sağlayacaktır.

5. Eserin Dış Yapı Özelliklerinin Nitelikli Olma Durumu

5.1. Eserin resimleri niteliklidir.

Çocuk ve Baloncu metninde kullanılan resimler niteliklidir. Resimler içeriği yansıtacak şekilde çizilmiş ve canlı renkler kullanılmıştır.

Dumlupınar Savaşı metninde bulunan resimler niteliklidir. Çünkü gerçek görsellerin kullanıldığı resimler içerikle uyumludur.

6 Mart 1915 Gecesi metnindeki resimler niteliklidir. İçeriği yansıtan, çocukların seviyelerine uygun resimler ile görsellik oluşturulmuştur.

Şahin Bey metninde gerçek resim kullanıldığı için ve resim metin ile uyumlu olduğu için bu ölçütü sağlamaktadır.

Bu Nehir Bizim metnindeki resimler niteliklidir. Çocukların seviyesine uygun bir şekilde tercih edilen resimler içerikle uyumludur.

Her metinde kullanılan resimlerin nitelikli olması kitabın bu anlamda yeterli bir noktada olduğunu göstermektedir.

5.2. Eseri kapağı niteliklidir.

Bu çalışmada ders kitabı incelendiği için bütün metinlerin kapağı ortaktır. Bu sebeple bu ölçüt bütün olarak değerlendirilmiştir. Ders kitabının kapağında kullanılan resim ve resimde kullanılan renklerin daha canlı ve çocukların ilgisini çekecek şekilde tercih edilmesi niteliği arttıracaktır. Bu sebeple metinler bu ölçütü kısmen karşılamaktadır.

Ders kitaplarındaki kapaklar çocukların ilk gördükleri ve ilk dikkatlerini çeken yer olması sebebi ile çok daha dikkatli ve özenli hazırlanması gerekmektedir. Bu sebeple kapakta kullanılan resimler ve renkler hazırlanırken onların seviyesi göz önünde bulundurulması gerekir.

5.3. Eserin kâğıt cinsi niteliklidir.

Çalışmada ders kitabı incelendiği için bütün metinlerde ortak kâğıt cinsi kullanılmıştır. Kullanılan kâğıt cinsi kolay yırtılabilen, ince kâğıtlardandır. Bu sebeple kitap bu ölçütü karşılamamaktadır.

5.4. Eserin sayfa düzeni niteliklidir.

Belirlenmiş olan 5 öyküleyici metnin sayfa düzeni niteliklidir. Her metinde yazılar ve resimlerin konumlandırılışına dikkat edilmiştir. Bu sebeple metinlerin hepsi bu ölçüte uygun olarak hazırlanmıştır.

6. Eserin Çocuğun Dil Becerilerini Geliştirme Durumu

6.1. Eser Görsel Okuma Becerisini Geliştirir.

Ders kitabından seçilmiş olan 5 öyküleyici metnin hiçbirinde görsel okuma becerisinin geliştirecek doğrudan hiçbir ifadeye rastlanmamıştır. Fakat her bir metinde kullanılmış olan görseller, görselleri yorumlatmaya yönelik olan etkinlikler bu becerinin gelişmesine katkı sağlayacaktır. Bu sebeple metinlerin hepsi bu ölçütü kısmen sağlamaktadır.

6.2. Eser Okuma Becerisini Geliştirir.

Seçilmiş olan öyküleyici metinler, okuma becerisini geliştirecek niteliğe sahiptir. Çünkü metinler, farklı okuma yöntemlerini kullanmayı sağlayacak yetiye sahiptir. Her bir metindeki başarılı ve akıcı üslup da okuma becerisinin gelişmesine katkı sağlayacaktır.

6.3. Eser Yazma Becerisini Geliştirir.

Ders kitabından seçilmiş olan öyküleyici metinler, doğrudan yazma becerisi üzerinde bir etkiye sahip değildir. Bu yüzden bu ölçüt karşılanmamaktadır.

6.4. Eser Konuşma Becerisini Geliştirir.

Ölçekte konuşma becerisini geliştirmek adına diyaloglara ve şiirsel üsluba bakıldığı için 5 metnin hiçbirisi bu ölçütü sağlamamaktadır. Bu anlamda metinlerin yeterli bir nitelikte olmadığı görülmektedir.

6.5. Eser Dinleme Becerisini Geliştirir.

Kitapta yer alan öyküleyici metinler dinleme becerisini geliştirecek niteliğe sahiptir. Metinler dinlenirken çocukların hayal dünyasını geliştirebilecek, onlarda estetik haz uyandırabilecektir.

7. Eserin Dil, Anlatım, Konu, Biçim vb. Özellikler Açısından Tutarlı Olma Durumu

İncelenen öyküleyici metinlerin hepsi bu ölçüte uygundur. Bütün metinlerde dil, anlatım, konu vb. durumlar yönünden tutarlılık söz konusudur.

8. Eserin Çocukta Sanat Algısı Oluşturma Durumu

İncelenen öyküleyici metinlerin hiçbiri bu ölçütü sağlamamaktadır. Çünkü metinlerde, çocuklarda sanat algısı oluşturabilecek şekilde müzik, resim, şiir gibi alanlara yönelik eylem ve ifadeler söz konusu değildir. Bu anlamda metinlerde eksiklik olduğu tespit edilmiştir.

9. Eserin Türüne Özgü Özellikler Taşıma Durumu

İncelenen 5 metin türüne özgü özelliklere sahiptir. Bu sebeple incelenen metinlerin hepsi bu ölçüte uygunluk göstermektedir.

10. Eserin Öğretici Olma Durumu

İncelenen bütün metinlerin öğretici bir yanı bulunmaktadır. Kimi metin doğrudan bu özelliğini gösterirken kimi metin ise örtük olarak bu görevi yerine getirmektedir. Seçilen 5 metinde çocuklara verilen mesajlar, ana fikirler, çıkarılması gereken dersler, sorunlara bulunan çözümler metinlerin öğretici yanını göstermektedir. Çocuk ve Baloncu ile Bu Nehir Bizim metinleri verilen mesajlar ve sorunlara bulunan çözüm yolları açısından öğreticilik gösterirken; Dumlupınar Savaşı, 6 Mart 1915 Gecesi ve Şahin Bey metinleri verdikleri tarih bilgisi ve geçmişte yaşanmış olaylardan alınması gereken ders noktasında öğreticilik göstermektedir.

11. Eserin İdeolojik Söylemlerden Uzak Olma Durumu

İncelenen bütün metinlerde ideolojik söylemlerden uzak durulmuştur. Çocukları farklı bir şekilde yönlendirmeye çalışan hiçbir ideolojik fikre metinlerde yer verilmemiştir. Bu açıdan her metnin yeterli bir niteliğe sahip olduğu belirlenmiştir.

Sonuç

5. sınıf Türkçe ders kitabından seçilmiş olan öyküleyici metinlerin estetik durumunu saptamayı amaçlayan bu çalışmada, hiçbir metnin ölçütün tamamını sağlamadığı belirlenmiştir. Evet, hayır ve kısmen olarak kontrol edilen ölçekte, 11 ana madde alt maddelerinden hareketle değerlendirilmiştir. Her metnin ölçütleri taşıma durumu Tablo 1'de gösterilmiştir. Ölçütler bulgularda gösterilen madde numaraları ile Tablo 1'de ifade edilmiştir.

Tablo 1. Metinlerin estetik ölçütleri taşıma durumu

	Çocuk ve Baloncu	Dumlupınar Savaşı	6 Mart 1915 Gecesi	Şahin Bey	Bu Nehir Bizim
1. Ölçüt	Kısmen	Kısmen	Kısmen	Kısmen	Kısmen
2. Ölçüt	Kısmen	Kısmen	Kısmen	Kısmen	Kısmen
3. Ölçüt	Kısmen	Kısmen	Kısmen	Kısmen	Kısmen
4. Ölçüt	Kısmen	Kısmen	Kısmen	Kısmen	Kısmen
5. Ölçüt	Kısmen	Kısmen	Kısmen	Kısmen	Kısmen
6. Ölçüt	Kısmen	Kısmen	Kısmen	Kısmen	Kısmen

7. Ölçüt	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
8. Ölçüt	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır	Hayır
9. Ölçüt	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
10. Ölçüt	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet
11. Ölçüt	Evet	Evet	Evet	Evet	Evet

Metinlerin estetik ölçütleri taşıma durumunu gösteren Tablo 1'deki verilere göre incelenen beş metnin ölçeğin ilk 6 ölçütüne(eserin çocuğun gelişim düzeyine uygun olma durumu, dilin nitelikli olma durumu, eserin konusunun, kurgusunun nitelikli olma durumu, eserin çocuğa düşünme becerisi kazandırma durumu, eserin dış yapı özelliklerinin nitelikli olma durumu, eserin çocuğun dil becerilerini geliştirme durumu)kısmen uyum sağladığı; metinlerin ölçeğin 7, 9, 10, 11. ölçütlerine (eserin dil, anlatım, konu, biçim vb. özellikler açısından tutarlı olma durumu, eserin türüne özgü özellikler taşıma durumu, eserin öğretici olma durumu, eserin ideolojik söylemlerden uzak olma durumu) tamamen uyum sağladığı belirlenirken 8. ölçüt olan sanat algısı oluşturma becerisine hiçbir metnin sahip olmadığı tespit edilmiştir. Başka bir ifade ile incelenen metinlerin % 54 oranında estetik ölçütlerine kısmen uyum sağladığı , %36 oranında tamamen uyum sağladığı, yaklaşık %10 oranında ise hiç uyum sağlamadığı ifade edilebilir.

Yapılan incelemeler sonucunda gelişim düzeyine uygun olma durumu ölçütüne metinlerin hepsinin kısmen uyduğu görülmektedir. Ölçütün alt maddeleri incelendiğinde kişilik gelişimine uygunluk, yaşama dair olumlu bakış açısı kazandırma, şiddete yönelmeme gibi ölçütlere metinlerin kısmen uyum sağladığı; fakat dil gelişime uygunluk, bilişsel gelişime uygunluk ölçütlerini her metnin karşıladığı ulaşılan sonuçlardandır.

Beş metnin dilinin niteliğini değerlendirme noktasında ulaşılan genel sonuç hepsinde başarılı bir üslup kullanıldığıdır. Didaktik olmayan, açık, yalın, akıcı bir üslup ve söz sanatları ile kurulmuş cümleler metinlerdeki dilin niteliğini gösteren etmenlerdir. Fakat bu metinlerde tek eksiklik ahenk, ritm, şiirsellik özelliklerini yansıtan hiçbir ifadeye yer vermemeleridir.

Metinlerin konu ve kurgularının niteliği değerlendirildiğinde ulaşılan sonuçlar arasında gerçekçi ve yaşamla iç içe metinler oldukları, özgün bir şekilde oluşturuldukları yer almaktadır. Fakat kurgunun mizah içermesi ölçütüne hiçbir metnin uymaması bu anlamda metinlerdeki eksikliği gösteren bir sonuç olmaktadır.

Metinlerin düşünme becerisini kazandırma noktasında ulaşılan sonuçlara göre hepsi çıkarımda bulunmayı sağlamakta, neden sonuç ilişkisi kurdukmakta, dogmatik iletilerden uzak durmaktadır. Fakat bu ölçütün alt maddeleri olan farklı bakış açıları kazandırma, sorgulamaya yönlendirme, ön yargıdan uzak olma, problemlerle yüzleşmeyi sağlama, merak uyandırma ölçütlerini metinlerin kısmen sağladığı görülmektedir.

Dış yapı özellikleri incelendiğinde metinlerin hepsinin resimlerinin ve sayfa düzeninin nitelikli olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Fakat ders kitabının kapağının ve kitapta kullanılan kâğıt cinsinin yetersiz olduğu ulaşılan bir diğer sonuçtur.

Metinlerin dil becerilerini geliştirme ölçütü değerlendirildiğinde okuma ve yazma becerisini geliştirmeyi her metnin sağladığı, görsel okuma becerisini geliştirmeyi her metnin kısmen sağladığı sonucuna ulaşılmaktadır. Fakat yazma ve konuşma becerisini geliştirmeyi hiçbir metnin sağlamadığı ulaşılan sonuçlar arasında yer almaktadır.

Her metnin dil, anlatım, konu, biçim gibi özellikler açısından tutarlı olduğu; her metnin türüne özgü özellikler taşıdığı; her metnin öğretici bir yanının olduğu ve yine her metnin ideolojik söylemlerden uzak olduğu ulaşılan bir diğer sonuçlardandır. Fakat hiçbir metnin sanat algısı oluşturacak yeterlikte olmaması metinlerin önemli bir eksikliği olarak karşımıza çıkmaktadır.

Estetik üzerine yapılmış çalışmalardan olan Ülger'in (2015), İlköğretim 1-5 ve 6-8. Sınıflar Türkçe dersi Öğretim Programlarının Estetik Değeri adlı çalışması, estetik değerinin söz konusu programlarda yer edindiği fakat yeterli seviyede olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca Ülger (2015) çalışmasında programlarda estetik değeri hedefleyen doğrudan bir kazanım olmadığını, estetiğin geri planda tutulduğunu belirtmiştir. Ulaşılan bu sonuç ile ilgili araştırmamızdan elde etmiş olduğumuz sonuç kısmen benzerlik göstermektedir. Araştırmamız sonucunda ders kitabında yer alan metinlerde estetik ölçütlerine çoğunlukla kısmen uyulduğu ve metinlerin estetik ölçütlerine uygun olarak yeniden gözden geçirilmesi gerektiğine ulaşılmış iki çalışmanın benzerliğini göstermektedir.

Ünlüer (2017), estetik eğitim programı ile yürütülen eğitim öğretim faaliyetlerinin beş yaşındaki çocuklar üzerindeki etkisini araştırmıştır. Deney ve kontrol grubu oluşturarak yürüttüğü çalışmasında estetik eğitim programı ile buluşan öğrencilerde estetik yargı düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Araştırmamız olan bu çalışmada öğrenciler ile buluşturulan öyküleyici metinlerin çeşitli estetik ölçütlere sahip olma durumu beklendiği için Ünlüer 'in (2017) çalışmasının bu çalışmayı destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Tırıl (2020), Türkçe ders kitabındaki şiirlerin öğrencilerin estetik gelişimine katkısını araştırdığı çalışmasında söz sanatlarının estetik gelişim üzerinde etkili olduğunu saptamıştır. Bu durum yapmış olduğumuz çalışmada kullandığımız ölçekte yer alan "Eserin dilinin nitelikli olması ve eserde söz sanatları bulunur." ölçütleri ile paralellik göstermektedir. Ayrıca ahenk ve ritim gibi özelliklerin metinlerde aranması da "Eserde ahenk, uyum, müzik, ritim, şiirsellik özellikleri bulunur." ölçütü ile benzerlik göstermektedir.

Elde edilen bu sonuçlar Dedeoğlu Orhun (2019), Arıcı ve Batmaz (2019) ve Batmaz (2020)'ın yapmış oldukları benzer çalışmaların sonuçları ile paralellik göstermektedir. Öyküleyici eserler ve metinler üzerine yapılan adı geçen çalışmalarda da incelenen metinlerin estetik ölçütlere ulaşma oranı kısmen boyutunda olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlardan hareketle farklı hedef kitlelere yönelik olarak hazırlanmış öyküleyici metinlerdeki benzer sonuçlar, eserlerin estetik özellikleri taşıması yönüyle gözden geçirilmesini gerekli kılmaktadır. Özellikle öğrencilere ana dili zevki ve bilinci kazandırma amaçlı takip edilen Türkçe ders kitaplarındaki öyküleyici metinlerin bu ölçütler doğrultusunda ele alınması gerektiğine işaret etmektedir.

Öneriler

Öğrencilere okuma alışkanlığı ve zevki kazandırmak için yazılacak nitelikli eserlerin estetik ölçütleri taşıyabilmesi için başta yazarlar ve eğitimciler estetik ölçütleri konusunda bilinçlendirilmelidir.

Ders kitaplarına metin seçimi yapılırken estetik ölçütleri taşıyan metinlerin seçilmesine özen gösterilmelidir.

Öğrencilerin sanata yönelik duygu durumlarını geliştirmek için sanat algısını oluşturmayı önceleyen metinlere Türkçe ders kitaplarında yer verilmelidir.

Estetik ölçütleri taşıyan serbest okuma metinleri, öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmaya yönelik yapılacak sınıf içi etkinliklerde kullanılmalıdır.

Başta Türkçe ve sınıf öğretmenleri olmak üzere bütün branş öğretmenleri estetik ölçütler konusunda bilinçlendirilmelidir.

Bu çalışmanın benzeri farklı hedef kitlelere yönelik hazırlanmış Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarındaki metinler üzerine de yapılmalıdır.

Kaynakça

- Arıcı, A. F. (2016). Estetik değer oluşturmada masalların rolü: Türk masalları örneği. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 1017-1035.
- Arıcı, A. F. & Batmaz, Ö. (2019). 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan öykülerin çocuk edebiyatı estetik ölçütleri bakımından incelenmesi. *VI. Yıldız Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi*, 132.
- Aslan, A. (1996). *Felsefeye giriş*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Batmaz, Ö. (2020). *Çocuk edebiyatı eserlerinin estetik ölçütler bakımından incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bozkurt, N. (2014). *Sanat ve estetik kuramları*. Ankara: Sentez Yayıncılık.
- Cevizci, A. (1999). *Felsefe sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Dedeoğlu Orhun, B. (2019). *Çocuk edebiyatında estetik ölçütlerin belirlenmesi ve bir çocuk edebiyatı kitabının estetik ölçütler açısından değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Duymaz, R. (2014). *Sezai Karakoç'un estetiği*. İstanbul: Akademik Yayınlar.
- Kavcar, C. (1993). Yeni Türk edebiyatı öğretimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 26(1), 29-38.
- Keser, S. C. (2017). "Sarmaşık", çocuk ve sanat, Ankara Üniversitesi IX. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi Bildirileri. Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları: 11-17.
- Öktem, Ü. (2010). *Felsefe-edebiyat etkileşimi: felsefi roman*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, 50(1), 1-17.
- Özbal, N. (2017). *Estetik eğitim* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Sever, S. (2003). *Çocuk ve edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Sönmez, V. & Alacapınar, F. G. (2014). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şimşek, T. & Yakar, Y. (2014). *Kavram olarak çocuk. Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı el kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.

-
- Tırıl, M. (2016). İlköğretim 5.-8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki şiirlerin, öğrencilerin estetik gelişimine katkısı ve Türkçe öğretim programına uygunluğu.(Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Timuçin, A. (2011). Estetikte anlam ve yorum. İstanbul: Bulut Yayınları.
- Tunalı, İ. (2012). Estetik. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ülger, R. (2015). İlköğretim 1-5 ve 6-8. sınıflar Türkçe dersi öğretim programlarının estetik değeri. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Ünlüer, E. (2017). Estetik eğitim programının beş yaş çocukların estetik yargı ve görsel algı gelişimine etkisinin incelenmesi. (Yayınlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yalçın, A. & Aytaş, G. (2008). Çocuk edebiyatı. Ankara: Akçağ.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.